פרשת תולדות

[ליל שב"ק] תשפ"ו

אלה תולדות יצחק וכו', עי' רש"י יעקב ועשו התמורים בפרשה. י"ל כי יעקב הוא מדת אמת, ועשו הוא שוא שברחתי בעולמי (ב"ר ס"ג, ח'), וכשנטל יעקב הגבורה וברכות של עשו, הפך את השקר לאמת. והיינו שיש אמת בשמים, ויש אמת בארץ, כמ"ש השליך אמת ארצה (ב"ר ח', ה'), והוא בחי' אמת, ואמת לאמיתו. ונ' אמת מארץ תצמח (תהלים פ"ה, י"ב), שהאמת שהשליך הקב"ה ארצה, הוא זריעה שתצמח בימות המשיח ה"ס הקץ, כמ"ש בזוה"ק (תיקו"ז ד':) שבשנת הקץ נ' בדניאל (י"ב, י"ב) שהוא חלף מאתים תשעים מעת הוסר התמיד, והיינו אמ"ת ר"ת א'לף מ'אתים ת'שעים, והיינו ארץ"ך, נ' הוא חלף, עם ר"ל גימ' מאתים תשעים. ועשו הוא שיש שדה בחי' ארץ, ויעקב יושב אהלים בחי' שמים, שנ' כה (ישעיה מ', כ"ב) הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת. ויעקב לקח מעשו בחי' השדה וארץ, כמ"ש ראה ריח בני כריח שדה וכו'.

וה"ם השלוש, שעש"ו גימ' שלו"ס, ומותר לשנות מפני דרכי שלום (יבמות ס"ה:), הדרך הוא שלוס, שמגיע אל האמת לאמיתו. והוא מדת יוסף שהוא שלוס, והוא שטנו של עשו (ב"ר פ"ד, ה'), כי אמת ה"ס אחד, שיש רק אמת אחד, ושלוס הוא אחדות בעלמא דפירודא, בחי' ברוך שם וכו' שהוא ר"ת שלו"ס כ"ב (ברכ"ע מאמר מילו של יצחק פ"ו), שכ"ב אותיות שכ"ף הוא דבר בפנ"ע משמשים כאחד, והוא בחי' ולא יכלו דברו לשלוס (בראשית ל"ז, ד').

ולבן נ' ותמלא הארץ אתם (שמות א', ז'), ותמל"א הוא אותיות לאמת"ו, ואת"כ נ' הארץ, ונ' את"ס אותיות אמ"ת. וידוע מהאריז"ל (שעה"כ קבלת שבת) שצריך להפוך משק"ר לשד"ה, שק' נעשית ה', ור' נעשית ד'. ושקר גימ' שד"ה ל' ארץ. והוא בחי' זוע"ז לשקו"ת שגימ' ב"פ אמ"ת, והוא נגד מדת תפארת כמ"ש בכוונת (פע"ח שער הק"ש פ"ק), לשקו"ת גימ' שק"ר, אמנם נהפך לאמת. והוא זריעה שתצמח בעת הקץ הימין, בחי' יעקב שהשיג הקץ (פסחים נ"ו.), כי קושטע קמי (שבת ק"ד.), ורק אמת מרחקין מיליה, אמנם ע"י שלוס נעשה קרבות בין האותיות, וע"כ שקר מקרבין מיליה (שם), ונעשה שלוס שלוס לרחוק ולקרוב ורפאתיו (ישעיה נ"ז, י"ט). וכ"ג שנה פירש יוסף מצדיו עד שזכה לשלוס, כי פי המדבר אליכם (ברכות מ"ה, י"ב) בחי' לשון הקודש ברית הלשון (ב"ר ל"ג, י').

והנה ב"פ מהי' הוא מ"ב (ע"פ שער ט"ו פ"ב), מהי' פ' מהי' גימ' אמ"ת (שם שער ל"ט פ"ו), ויש מ"ב ב"פ מהי' המעלה מ"ן בחי' טפייס, וממך מהי' מלמעלה בחי' טפה אחת כמ"ש בגאולת מצרים מהי' אשר מהי' (שמות ג', י"ד), ואמ"כ נ' (שם) מהי' שלחני אליכם. והנה מהי' פעמים מ"ב גימ' ב"פ אמ"ת, וזה ואל"ה גימ' מ"ב, תולד"ת גימ' כ' פ' מ"ב, וביחד הוא כ"ף פ' מ"ב שגימ' ב"פ אמ"ת. וזה שכתב רש"י שהן יעקב ועשו התמורים בפרשה, שיעקב הפך עשו לאמת.

והנה שמים וארץ הוא בחי' זכור שהוא ברוך, בחי' ברואם ברע וכו' את השמים ואת הארץ (בראשית ב', ד') שמתחיל בד' ע"ס ברכה (זוה"ק מ"ב ג'.), וב"פ ברו"ך או בכו"ר ברו"ך גימ' מברה"ס יצה"ק, שמים בחי' מסך, וארץ הוא בחי' דין, שנ' כי

גדול עד שמים מסדך (תהלים נ"ז, י"א), ועז"כ ס"פ שופטי מרץ (שם ג', י'). ויש התכללות מברכה ויצחק, בחי' התכללות חסד עם דין, בחי' שמים וארץ, הקו"ל קול יעקב, קו"ל גימ' חס"ד די"ן, אח"ד ר"ת ג'חד ח'סד ד'ין. ועז' בפסוק של פרשתינו ומלה תולדת ב"פ מברה"ס יצח"ק שגימ' ברחמי"ת (עה"כ), ועז' הולי"ד ג"ת גימ' מברה"ס יצח"ק, ומל"ה תולד"ת עם תיבת ב"ן (יצחק ב"ן מברהם) גימ' ד"פ ברו"ך עם כ"ב (בחי' שלוס כנ"ל), ונמצא כל הפסוק גימ' י"פ ברו"ך עם כ"ב, בחי' שלוס כלי המחזיק ברכה (עוקלין פ"ג מי"ב), אמ"ת שלו"ס גימ' ע"ת רצו"ן (עה"כ), וב"פ אמ"ת שלו"ס גימ' ומת"ה ע"ל בתמימ"ו תדר"ך (דניאל ל"ג, כ"ט), והם דברים מחרוזים של משה רבינו לכלל"י, ומשה ויעקב בחד דרגא סלקי (תיקו"ז כ"ט.), ותדר"ך הוא גימ' תירו"ת, היינו תירות ממלאך המות, בחי' קומטוע קמי', והיפך מבחי' מנכי הולך למות.

ויעתר יצחק לה', ר"ת ויעת"ר עם ל' של לה' הוא ו'מני ת'פלתי ל'ך י' ע'ת ר'צון (תהלים ס"ט, י"ד), לנכ"ח משת"ו גימ' ע"ת רצו"ן, כי יצחק תיקן תפילת מנחה (ברכות כ"ו:), והמנחה של עת רצון היא כאשר נתהפך המדה"ד לרחמים, ומז הוא סעודת של זעיר מנפין סעודא יעקב (זוה"ק מ"ג פ"ת.). ועז' ויאה"ב יצח"ק גימ' רל"ב, ד' מילוי הוי', ועז' כ"י י"ד בפי"ו ג"כ גימ' רל"ב, כי בכל מקום משר מזכיר את שמי (שמות כ', כ"ד) בחי' ד' מילוי הוי', מצוה מלין וברכתיך, והוא מקור הברכה שמתגלה בשבת שהוא שמע דקוד"ש (זוה"ק מ"ג פ"ח:), עש"ו הוא גימ' שלו"ס כלי המחזיק ברכה בחי' כ"ב חומיות כנ"ל, וזה את עשו ג - ת כל החומיות, כמו אמת שכולל חומיות ג' ברזם מ' בחמץ ת' בסוף (תיקו"ז נ"ד:), וביחד גימ' ב"פ רל"ב עם עש"ו גימ' תולד"ת שהם יעקב ועשו, וגם ג"ת עש"ו גימ' מילוי הוי' (ע"ח שער ל"ט פ"ה), וע"כ יש הרבה פעמים ברכה בפרשה זו, ומזה לברכת שבת נחלת יעקב בלי מלריס בב"ח.

ליל שב"ק תשם"ט

ויהי עשו איש יודע ליד איש שדה ויעקב איש תם וכו'. הנה החילוק בין יעקב לעשו ביסודה הוא, כי עשו לקח לעצמו עוה"ז שהוא חיי שעה, ויעקב לקח עוה"ב שהוא חיי נצח, ובאמת עוה"ז הגם שהוא חיי שעה יש בה פנימיות, ופנימיות זו הוא הוא ממיתית מלילות העוה"ז, ובה היא מקושרת לעוה"ב, ותכלית עניין עוה"ז וחיי שעה שבה שתתעלה ותהי' אחת עם עוה"ב, וע"כ לקח יעקב ברורה וברכה מעשו שלא יוותר לעשו כלום, כי עוה"ז של עשו היא חילוניות שאינה כלום בחמת.

והנה מה שעשו יצא רשעון הוא מפני שהוא ברייה שפלה וקליפה שנגמרת מהר וקודם הפרי (זוה"ק מ"ב ק"מ:), ולכן מיד שנולד הי' עשוי לגמרי, וע"ש כך נקרא עשו, ונראה מה שהוא עשוי לגמרי דוקא בשערות שלו, שהם בחי' חיות מיעוט ושפל והם בחי' קליפה, ועשו כולו בחי' מדרת שער שהוא לבוש וקליפה של שערות שיש בהן מיעוט חיות. ובאמת ענין עוה"ז ומיי שעה שבה הם מלוות שנקראים נר, כמ"ש בגמ' (סוטה כ"ה.) כי נר מלוה ותורה אור (משלי ו', כ"ג), כי מלוה הוא מאיר לפי שעה בעידנא דעסיק בה, משמ"כ תורה הוא אור ומגינה ומצלי בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, ועשו אם הי' בחיקונו הי"ל שייכות למלוות, ולכן עסק בציד חב, ולד מצינו בחמרי פיו בחמרו היתך מעשרין התבן והקש (ב"ר פ"ג, י').

וגם תפילה נקרא חיי שעה בגמ' (שבת י'.), ובאמת תפילה הוא עליית העולמות, וע"כ לא מצאנו

שהי' לעשו שוס יניקה מענין תפילה, כי תפילה הוא התקשרות, לשון נפתולי אלקים (בראשית ל', ח'), והוא המקשרת חיי שעה לחיי עולם, וע"כ תפל"ה בגימ' נחל"ה בל"י מלרי"ס שהוא נחלת יעקב, ושבת קודש הוא יומא דאורייתא (זוה"ק ח"ג פ"ח:) בחי' עוה"ב בחי' יעקב, וע"י תפילה יש השרה של שבת בימות החול כידוע מהאריז"ל (שעה"כ ויהי נועם), וע"כ מניחין תפילין בחול, ותפילין הוא לשון תפילה, ועיקרה בשעת תפילה, אבל בשבת אין תפילין כי יש בה נשמה יתירה שהיא היא החות (מנחות לו:), ורושם של נשמה יתירה היא בליטת התפילין שהם מוחין יתירים מכפי כלי המדם בחי' רושם של נשמה יתירה, וע"כ שייכים תפילין ליעקב, ולכן בתקלות אבל לבן קיים מצוות תפילין (זוה"ק ח"ל קס"ב.), וזה ויעקב איש ת"ס ר"ת ת'ורה מ'צות, וגם מי"ג ת"ס עה"כ בגימ' תור"ה מצו"ה, והוא בגימ' ב"פ עש"ו, לבטלו חד בתרי, והוא קשר עולם הזה לעולם הבא, יום"ב בגימ' עול"ם הז"ה עול"ם הב"א עה"כ, וזה יושב אוהלים בב' אוהלים ב' עולמות.

ונאמר רמה ריח בני כריח שדה, כי עליה של ימות המול לשבת היינו חיי שעה לחיי נצח הוא גלול שבת בחי' שדה חקל ת"ק, וזה ענין קידוש היום שהוא מצוות זכור את השבת לקדשו (שמות כ', ח'. פסחים ק"י.), ונכלל במצוה של זכור ג"כ לזכור השבת בכל יום, והיינו כי בשבת שבת ה' מעשרה מאמרות, ומין שייך מצוות ליבור בשבת כי הקב"ה שבת מליבור, רק יש בחי' ליבור שלא נכלל במאמרי מע"ב שהם ויאמר ה' רק הוא בחי' ויברך ויקדש (בראשית ב', ג') שהם ג"כ ליבורים והם נאמרו בשבת, ומורה שיש ליבור שאינו נקרא מלאכה, שאותם ליבורים של ויברך ויקדש הגם שהם ליבורים מ"מ נאמרו ממקום עליון מקום של שביתה, וכדי שבשבת תהי' לה שייכות לימות המול ותשפיע לימות המול, זהו ענין ויברך, כמ"ש בזה"ק (ח"ג פ"ת.) שמין מן בשבת ומה שייך ברכה רק שהיא מקור השפע של ימות המול, וע"כ כדי שתוכל להשפיע לעולם הליבור שהם ימות המול שנאמרו הם עשרה מאמרות, ע"כ הולרך היזה ליבור בשבת, והוא הקידוש היום שהוא מצוות זכור את יום השבת, והוא מקור שתוכל השבת להזכר בימות המול. וזכור ושמור בליבור אחד נאמרו (ר"ה כ"ז.), שמור הוא שביתה מליבור, וזכור הוא אחד עם השביתה, כי אינם ליבורים של מלאכה, ולא יהא ליבורך של שבת כליבורך בחול (שבת קי"ג:). וביותר עומק הקידוש הוא עליית עולם הליבור של חול לבחי' שבת, והיא נותנת כח לדבר ד"ת בימות החול ע"י תפילין כמ"ש למען תהי' תורת ה' בפיך (שמות י"ג, ט').

והנה יעק"ב בגימ' השמות של שבת, כי ליתא בכוונת (שעה"כ שבילי עבד שבת) כי שב"ת בגימ' רל"ב (ד' מילוי הוי') תנ"ה (ג' מילוי אהי') וי"ה פשוט שביחד בגימ' שב"ת. והנה שמות הפשוטים היינו ד"פ הוי' וג"פ אהי' וי"ה בגימ' יעק"ב, והמילואים גרידא בגימ' שכ"ר, היינו שכ"ר יעק"ב בגימ' שב"ת. ויתכן שכ"ר הוא תפל"ה עם ה' שמורה על מלכות שנקראת תפלה, והיא הארה משבת בחי' נחלה בלי מלרים, וגימ' של שכ"ר הוא שע"ה עול"ם. והנה ע"י בית שמגדלים בה תורה ובית שמגדלין בה תפלה (מגילה כ"ז.) זוכין לנחלת יעקב, ומבררים מעשו שנקרא גדול ורב, וע"כ יום"ב אהלי"ם בגימ' ב"פ ר"ב, היינו בחי' ב"פ גדו"ל בגימ' אהלי"ם. ונזכה לכ"ז ברחמים אמן.

ס"ג תשס"ט

ענין הבאורות שאפר יצחק, והי' עסק גדול בעניינם שרצו עליהם הפלשתים, עד שזכה לבאר רחובות, ול"ל שלייקע יצחק יותר מע"ש ויעקב אבינו הי' לו מלחמה בענין הבאורות.

הנה מחז"ל (ב"ר פ"ד, ד') בן מ"ח שנה הכיר מאברהם את בוראו, ומיתת ג"כ שבן ג' שניס הכיר את בוראו (מדרש ל"ב), וברמב"ם (הל' ע"ז פ"א ה"ג) מיתת שהתחיל בבן ג' לשוטט בדעתו וכו', והשלים להכירו בן מ"ח שנה. ונראה כי הגדיק בעת חסרון שלימותו מעלה נעה"ק הגילחות, וזה הטעם שיש ירידות להגדיק כידוע, וג"כ שיש זמן עד שזוכה לשלימות, כי בעת שמינהו שלם יכולים הנשמות הגילחות להתאחז בו. והנה הי' ענין של ישמעאל שעשה תשובה כמ"ש תקבר בשיבה טובה (בראשית ט"ו, ט"ו), וענין תשובה זו היא ליזה קדושה ומוט של חסד שהמשיך מ"ח למוך הקליפות כדי לקרב הנעה"ק ונשמות הגילחות, וזה ענין תשובה של ישמעאל, בחי' התשת כח הקליפה שיונקת מנד החסד. והנה מנחמו תשובת ישמעאל כשנפטר מאברהם מצינו כמ"ש ויקברו אותו יצחק וישמעאל, ומינה ילפינן כי עשה ישמעאל תשובה והקדיש יצחק לפניו (ב"ב ט"ז:), ובוודאי אין לך בו מלא מילושו כי בפרק ההוא עשה תשובה ולא קודם, ונמצא שהי' ישמעאל בן פ"ט שנה, כי נולד בשנת פ"ו למ"ם, ומ"ם חי קע"ה שנה, וישמעאל חי קל"ז שנה, ונמצא שמ"ח שנה מפ"ט עד קל"ז עשה תשובה, וע"כ יתכן שכח תשובה זו הוא מכח מ"ח שנה של מ"ם שעדיין לא הכיר את בוראו.

והנה תשובת ישמעאל בוודאי אינו דומה לתשובה של כללי' שמסלקים ומהפכים כח הטומאה, רק בישמעאל סילק הוא את עצמו שיונק מקו החסד מהטומאה, אמנם לא נתבטל כח הטומאה, רק עבר לעשו הרשע שיצא בן בתורת רעה, ובכל משך זמן תשובת ישמעאל לקח עשו יותר ויותר כח טומאתו של ישמעאל, ולכך לאחר מ"ח שנה השלים ליירש הטומאה ואז הלך אל ישמעאל ולקח את מחלת, כי נקראת מחלת ע"ם מחילת עון ישמעאל, היינו סילוק הטומאה שנסתלק ועבר לעשו.

והנה ענין זה של ישמעאל שייך לנעה"ק של בחי' החסד ולא לעצם ישמעאל וזרעו. והנה מצינו שעשה ישמעאל עבר לקדושה כגון ר' ישמעאל כה"ג וכו'. והנה ישמעאל שייך לענין קשת כמ"ש ויהי רובה קשת (בראשית כ"א, כ'), וענין קשת הם ג' גוונין דקשת שהם ג' מצות (זוה"ק פ"ג רע"ו.), היינו מדות של חסד דין ורחמים, וכיון שענין הקשת הוא כריתת ברית עם הבריאה טרם בירור כלל"י, שעדיין היו הג' מדות בהערובות טו"ר, ע"כ כ"מ שמצינו קשת הוא בחי' שיש עדיין לנעה"ק שבתוך הקליפות שייכות לזה. ולעת"ל יהי' קשת בגוונין נהירין (זוה"ק ח"ג ע"ג:), היינו שחסי' בירור גמור של הג' גוונין דקשת. והנה ג' בני נח הם הג' גוונין כידוע (ליקו"ת נח), ומיתת בדברי המרז"ל (שער רוה"ק יחוד ט') כי חלה תולדות נח שהוא ר"ת תנ"ך מורה על ג' בני נח (עי"ש ע"פ כוונות), ותנ"ך בגימ' ישמעא"ל, וישמעא"ל הוא מ"ל עם ישמ"ע שגימ' ת"ך חילוף שם מ-ל בע"ת ב"ם, כי מ-ל הוא שם המאיר מפי' לתוך הקליפות, כמו ס"מ שסיוס שמו הוא מ-ל, ונכנס מ-ל זה בעולם התמורות שזה ענין מ"ת ב"ם, ונעשה ישמעא-ל שהוא רובה קשת.

ואסור להסתכל בקשת (חגיגה ט"ז.), כי ענין חלקות שמאיר לתוך הקליפות והרע הוא ענין עמוק וקשה להשיגו ויכולים לטעות בה, והוא כמו ענין ברוך שם כבוד וכו' שאומרים בחשאי כי היא בחי' זו, ונק' יהו"ת, שכמו ענין קשת מחלק אור השמש לחלקים וגוונים שונים, כ"כ הוא ענין יהו"ת שאור המחדות בחי' יהו"ע מתחלק לגוונין שונים, והוא ענין המרה בעלמא דפרודא עד שיורד לתוך הזל"ז, וע"כ יכולים לטעות בה, ולריך שמירה שלא להסתכל בקשת. ובפרטיות יותר, עיקר האיסור הוא מצד גוון האדום שהיא הגבורה, שיש בה יניקה ביותר, כי הוא בחי' עשו שאר שלו הוא הס"מ שורש

הס״מ, והוא לא עשה תשובה. וע״כ אם בן נח שהוא כנגד גוון הגבורה, כי ג׳ בני נח הם בחי׳ שם בחי׳ כהן גוון לבן, יפת גוון יופי תפארת, וחם לשון חמימות גוון הגבורה שנקראת אש, והוא המתכל בערוות אביו שהיא בחי׳ קשת התקשרות להבריאה עד מקום הזל״ז, וזה נפגם חס, וממנו מקור טומאת מצרים לדמות בני חס. וכלל״י בירכו ממצרים נגה״ק הללו, וגמר הבירור הי׳ בקרי״ס עם שם ויסע ויבוא ויט (זוה״ק מ״ב נ״ב), שתחילת התיבות הם ו״י, וג״פ ו״י הוא מ״ת, והוא סוד הטפה שמופשעת ע״י קשת הוא בחי׳ בריח למרן, כי הטפה הוא מתחלק לג׳ יודי״ן ומתחרכת לג׳ וי״ן כידוע (זוה״ק מ״ג רנ״ג:), וכיון שהגוונין לקשת שהם הג׳ חלקים של הטפה כלולים זב״ז, לכן חס לבדו יש בו מ״ת, וכן הוא ענין מ״ת שנה של תשובת ישמעאל. וישראל בני תשובת הק׳ נקראים גוי אחד בארץ (ש״ב ז׳, כ״ג) כי גו״י היינו ג׳ ו״י, והיינו ישראל לסגולתו (תהלים קל״ה, ד׳) בחי׳ סגול ג׳ יודי״ן. ונאמר במצרים ולקחתם לגודת אזוב (שמות י״ב, כ״ב), כי אזו״ב בגימ׳ ו״י, ומגודה הם ג׳ (סוכה י״ג.), ויש באזוב כמה כוחות בדרך סגולה כידוע מזה״ק (מ״ב פ׳:), והיינו בחי׳ ישראל לסגולתו, והם ג׳ גוונין נהירין דקשת.

והנה ליסור הסתכלות בקשת הוא שייך בעיקר בחי׳ חס, שיורדת למיצועים, והיא גבורה בחי׳ חס, ובחמת עין קשת הוא שפע שבא מיסוד למלכות, אבל נתעורר שפע זו ע״י עבודה, וזה ג״כ קשת, היינו שהמלכות מתקשטת ע״י עבודת בניה, ומונעת כביכול מן בעיני קוב״ה, ועי״ז קוב״ה משפיע בה ג׳ השפעות שכלולים בקשת ג״כ מעילא לתתא, והם בני חיי ומזוני. וג׳ גווניס מלד העבודה הם תורה עבודה וגמ״ח, והם כנגד ג׳ עולמות בי״ע. וכיון שהמלכות היא נבנית ע״י עבודה מתתא לעילא, וזה בחי׳ גבורה, ג״כ זה עיקר ליסור להסתכל בבחי׳ קשת זו מתתא לעילא.

וזה נקרא בחי׳ עליית נגה״ק. וישמעאל הי׳ רובה קשת ויצא בבחי׳ לחי רמי, כי הסתכל בבחי׳ בחי׳, בחי׳ לח״י בגימ׳ ח״ס, ל׳ הס ג׳ יודי״ן, ות״י ג׳ וי״ן. והסכינה נקראת אשת חי״ל (משלי ל״ה, י׳) שמבררת בירוריס בבחי׳ בחי׳, ועליית ישמעאל הוא ע״י בחי׳ לחי רמי. אבל יצחק הוסיף ביותר כי הוא בחי׳ גבורה, ולעילא יצחק בבחי׳ לחי רמי הוא הסתכלות שכיך בעיקר לעת״ל, וזכה יצחק לזה בעקידה ע״י מס״נ שתיקן אז עמוד הדין, והיתה עין העקידה לתקן חטא הבל שהלין, וע״כ הי׳ יצחק ל״ז שנה כמנין הבל״ל, כמ״ש האריז״ל (שעה״פ לך לך), ואז הורידו מלאכים למעות, כי לא השיגו סוד עומק הדין, ועי״ז ותכהן עיניו מראות (בי״ר ס״ה, י׳), כי ע״י למעות הללו נעשה זיכוך לעיניו, וזכה לראות בסוד עומק הדין, והוא סוד תמה״מ, וע״כ נאמר ויצחק נא מבוא בחי׳ לחי רמי (בראשית כ״ד ס״ג). וברכת ויתן לך מטל בא ממקור זה, והוא ט״ל של תחה״מ שממוי מן העין. והמטעמים שהביא יעקב הם רזא לעילא קדישא שהוא סוד של נרוך שם וכו׳ (פסחים נ״ו.), ודוד אמר הודיעני ה׳ קצי (תהלים ל״ט, ה׳) שרצה להשיג יום מותו, והיינו שרצה לבדר עומק הדין שבא מלדו מיתה ח״ו, ודוד נקרא ח״י, קיל״י הוא ליק״י קדישא. ובאמת אחז״ל (יומא ע״ד:) סומא אינו שבע, וק׳ מה שייך בילחק מטעמים כאשר אהבתי, רק הי׳ מטעמים הללו שייכים לרחיית יצחק שהוא רחיה שלא מעלמא הדין.

ויעקב נאמר בו ועיני ישראל כבדו מזוקן (בראשית מ״ח, י׳), ואיתא בזה״ק (מ״ח קמ״ב.) כי יעקב ממוקן בין חסד ודין, ע״כ עיניו אינם בבחי׳ ותכהין כמו יצחק, רק כבדו מזוקן ע״כ. והנה י״ל כי יצחק בחי׳ דין שאינו מבורר עדיין, ומלד זה יש חיות אפי׳ בס״מ ממש, ואם מ״מ להסתכל רק בבחי׳ רחיה שלא שייך לעוה״ז, וזה ותכהין, אבל יעקב הוא בחי׳ דין

שכבר מבורר, כי יעקב מטתו שלימה, אבל יש קצת צירור, והם ענין ערב רב ופופעי ישראל, ומש ג"כ קשה להסתכל, ויוסף שהוא משלים למטתו של יעקב הוא מבחר הטוב שבע"ר ופופעי ישראל, וע"כ אמר יעקב מי הלה (בראשית מ"ח, ח') שראה רשעים בחיים מהם (תנחומא ויחי ו'), ויוסף אמר גבי הם אשר יתן לי אלקים וכו', כי הוא מגלה קדושת ישראל שבהם, והכתוב מסביר כי עיני ישראל כבדו וכו' ולא יכול לראות כ"כ היטב קדושת נשמות הללו.

והנה יש שם ישראל ויש שם יעקב, ושם בכ"מ הוא מה שקוראים ע"י צירור נלה"ק, כי ש"ס בגימ' ב"ן רפ"ח (שעה"כ ק"ש דרוש ו'), כי מילוי ב"ן מבחרת בחי' רפ"ח נלה"ק, וגמר הצירור הוא ביום המיתה שמעלה הנשמה מ"ש בחי' קרבן, ומז קורים השם, כמ"ש (קהלת ז', ח') טוב ש"ם וכו' ויום המות וכו', ויש שם שבח מצד הזכר, והוא שם שמיך לבחי' "אלם", שאלה"ר נקרא אלם ביום שנברא קודם שהפיל ה' תרדימה וזכה לעזר כנגדו. ויש עוד שם שמתייחס בעיקר לאשתו, והוא שם "איש", שלכך נקרא איש מצד איש לו אשה, ולכן נאמר לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת (בראשית ב', כ"ג), ובאמת לא נאמר עדיין שהוא נקרא איש, רק בחמת שם איש בא אחר איש לו אשה, ואשתו מזכה לו בשם זה, כי ע"י איש יש לו אשה הוי הוא איש.

והנה הכל הוא משל ללמעלה, כי אלם הוא בחי' שהי' קודם הבריאה, שהי' הוא ושמו אחד כביכול (זוה"ק ג' :), אבל לאחר הבריאה אז יש שם ע"ש הבריאה, ולזה מתייחס שם איש, וע"כ הם דומים הרבה לבחי' יחו"ע ויחו"ת, כי קודם הבריאה הוא ענין יחו"ע אחדות פשוטה, ויחו"ת הוא אחדות בעלמא דפרודא, והוא סוד של נרוך שם וכו'.

והנה יעקב נקרא בן ע"י הקב"ה שקראו כך ביום הולדו, וכמו שהקב"ה קרא לאדם אלם ביום הולדו, כי יעקב מעין אלה"ר, אבל בבחי' איש הי"ל עבודה גדולה לברר הנלה"ק של זל"ז, ועשו הי' "איש" יודע ציד ויעקב "איש" תם, שהי' איש לעומת איש. ורבקה שהיא העיקרית בשם איש כנ"ל, חוכמת את יעקב, שהיא היתה בה בינה יתירה להבין עומק מי נקרא איש, כלו' מי יש לו אשה, כי נשי עשו אינם מנחילים לו בחי' שם איש, וע"כ אין להם שם, כי נשתנה שם של כ"א, ונתן להם עשו שם של שקר, וכמו בשמת שהיא עדה וכו'.

ונאמר ויוותר יעקב לבדו (בראשית ל"ב, כ"ה), שבא לבחי' יעקב שהוא בשעה שהי' אלם לבדו, ולזה משם לילד ולברר שם איש ולקשרו בבחי' אלם, ומז ויאבק "איש" עמו, ממנו לחם יעקב עמו וזכה לשם ישראל, ונראה שהוא מכוון כנגד שם "איש", ולכן תמן מי"ם וגם ר"ל שהם אותיות הקודמין של ש"ם, כי כיון שנגע בכף יריכו שיר"ך בגימ' ר"ל, ע"כ לא נתברר לגמרי שם של בחי' איש. ויעקב רצה להשלים התיקון ושאל להם"מ מה שמך (שם ל"ב, כ"ח), אבל לא הי' עדיין הזמן לזה. ומזכה לגילוי שם הוי' בבחי' גווין נהירין שאם יקרא ככתיבתו, ה' אחד ושמו אחד בב"ח.

כל הזכויות שמורות